

D E O **1**

Kontekst računovodstva

1

Uvod u računovodstvo

2

Računovodstvo kao system finansijskog izveštavanja

3

Nezavisna komercijalna revizija

4

Tražnja finansijskih informacija

5

Ponuda finansijskih informacija

Uvod u računovodstvo Računovodstvo je izuzetno podesna informaciona osnova i izvor bazičnih podataka za donošenje poslovnih odluka, posebno u finansijskom menadžmentu. Moderno računovodstvo je prirodni i logični odgovor na potrebe za pravim informacijama. Na toj osnovi je moguće kreirati finansijske odluke, koje vam omogućavaju izbor između ekonomskih alternativa. Računovodstvo je umetnost i veština beleženja, klasifikovanja i sumiranja na određeni način i u novčanim izrazima, svih transakcija i poslovnih događaja. Minimalni je zahtev da su to promene koje su u određenom delu finansijskog karaktera (prirode), što omogućava interpretaciju rezultata na toj osnovi. Računovodstvo se bavi registrovanjem, klasifikovanjem i sumiranjem računovodstvenih i poslovno finansijskih transakcija koje se mere u novčanim iznosima. Bitna osobina računovodstva je komuniciranje informacija koje proizvodi, jer je to njegov osnovni zadatak. Osnovne karakteristike modernog računovodstva su relevantnost, pravovremenost i tačnost, ukoliko ih ne poseduje u potpunosti više nije računovodstvo već samo beskoristan posao.

Računovodstvo kao sistem finansijskog izveštavanja Kroz oblasti računovodstva (finansijsko, troškovno, upravljačko) se prilazi fokusu finansijskog računovodstva oličenom i pripremi i obelodanjivanju godišnjih i periodičnih finansijskih iskaza. Oslonjeno je na koncept "istinite i poštene" slike finansijske strukture i profita izveštajnog entiteta. Usko specijalizovana računovodstvena terminologija se objašnjava, sa ciljem da se očuva izvorni integritet ovih informacija koje imaju profesionalnu zakonsku težinu.

Nezavisna komercijalna revizija Komercijalna eksterna revizija je jedan od bitnih institucionalnih stubova berzanskih finansija i investicija u hartije od vrednosti. Revizija je proces u kome kompetentna, nezavisna osoba akumulira i vrednuje dokaze o informaciji koja se može kvantifikovati, koja je povezana sa određenim ekonomskim entitetom, u svrhu određivanja i izveštavanja o stepenu korespondiranja između informacije koja se može kvantifikovati i unapred zasnovanog kriterijuma. Revizija finansijskih iskaza firme se obavlja da bi se utvrdilo da li se ukupni finansijski iskazi i informacije koje se mogu kvantifikovati verifikovane, i iskazane u skladu sa specifičnim odabranim kriterijumom. Univerzalni unapred odabrani kriterijum jesu generalno prihvaćeni i primenjeni računovodstveni principi.

Tražnju za finansijskim informacijama kod nas formiraju različite strane. Svaka od njih ima svoju žižu interesovanja. Otuda nije verovatno očekivati da će se svi stvarni i potencijalni korisnici informacija iz finansijskih iskaza složiti šta ih interesuje i u kom obimu treba da obelodanjuju informacije firme i banke. Interes je taj koji dominantno određuje kakve će informacije tražiti svaka grupa, odnosno pojedinci iz grupe. Korisnici finansijskih informacija treba da koriste ostale konkurentne izvore informacija pored: A. Objavljenih godišnjih finansijskih iskaza za firme/banke, B. Baze podataka o bonitetu, C. na primer: različite pravne ugovore, pregovore sa sindikatima i vladom, D. stepen u kome je imovina firme pod hipotekom (stvarnom, potencijalnom), E. evidencija o polisama osiguranja, F. fizičko obezbeđenje objekata, G. reputacija proizvođača i/ili usluga na tržištu, ugled firme, itd. Zdrav razum ne može nadomestiti sama baza podataka o bonitetu, ni svi prethodno navedeni izvori informacija.

Ponuda finansijskih informacija Ni jedan pojedinačni izvor finansijskih informacija pogotovu ne izolovani računovodstveni iskazi ne poseduje monopol nad informacijom, koja se može koristiti za donošenje odluka. U savremenim tržišnim privredama intenzivnog tipa osnovne i prateće finansijske izveštaje i na njima zasnovane informacije koriste sledeći subjekti – **standardni korisnici finansijskih informacija**: akcionari, finansijski investitori, analitičari vrednosnih papira; rukovodioci; zaposleni; zajmodavci i ostali ponuđači novca i kapitala (poverioci); kupci i dobavljači; vlada/zakonodavna tela; ostale zainteresovane strane.

Uvod u računovodstvo

(engl. Introduction to accounting)

„Računovodstvo ne čini da profiti i iskaz stanja korporacije izgledaju nestabilni. Računovodstvo samo povećava transparentnost nestabilnih prihoda“.

Diane Garnick

1. SADRŽAJ

<i>Uvod u računovodstvo (engl. Introduction to accounting)</i>	3
1. SADRŽAJ	3
2. CILJEVI	3
3. NAMENA I KORISNICI RAČUNOVODSTVA	4
4. OSNOVNE KARAKTERISTIKE MODERNOG RAČUNOVODSTVA	6
5. KRATAK OSVRT NA ISTORIJSKI RAZVOJ RAČUNOVODSTVA	7
6. RAČUNOVODSTVO U FUNKCIJI POSLOVNOG IZVEŠTAVANJA	9
7. RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA	10
8. RAČUNOVODSTVENO IZVEŠTAVANJE ZA POSLOVNO FINANSIJSKO ODLUČIVANJE	11
9. KLJUČNI TERMINI	11
10. KLJUČNE TAČKE	12
11. PRIMENA PRINCIPA	13
12. ODABRANA LITERATURA	13

2. CILJEVI

Nakon pažljivog proučavanja ovog poglavlja biste trebali da možete da:

- navedete razloge zbog kojih je računovodstvo korisno pri donošenju poslovnih odluka;
- definišete računovodstva i njegove karakteristike;
- obrazložite kako se računovodstvo razvijalo u drevna i u novija vremena;
- objasnite šta rade profesionalne računovođe u svetu, i šta je sve potrebno da bi se ušlo u ovu struku;
- objasnite šta je uticalo na razvoj savremenog računovodstva u svetu;

- odredite šta se podrazumeva pod računovodstvenim entitetom – obračunskom jedinicom;
- navedete ko sve koristi računovodstvene informacije, zašto i kako.

3. NAMENA I KORISNICI RAČUNOVODSTVA

U ovom delu knjige (glave 1 do 6) šire se analizira računovodstvo kao naučna i praktična disciplina, u kontekstu finansijskog izveštavanja, ponude i tražnje finansijskih informacija.¹ Računovodstvo i finansijski menadžment

Savremena teorija i praksa poslovnog odlučivanja (engl. *modern business management*) naglašava da izučavanje sistema računovodstva predstavlja jedan od najznačajnijih elemenata kreiranja modernog poslovnog odlučivanja. Ovo pravilo važi, bez obzira da li imate ideju i nameru da započinjete svoju vlastitu poslovnu delatnost, radite za malo ili veliku firmu, domaću a još više inostranu, ulazite u profesionalnu delatnost ili imate koristi od nezavisnog dohotka izvan radnog odnosa. Pri tom će mnoge od vaših odluka u životu biti ekonomske odnosno bolje rečeno finansijske prirode.

Tržište i poslovanje na njemu zahteva prozaične odgovore na manje epska pitanja. Na primer treba konkretno odgovoriti, koliko novih ljudi treba zaposliti? Da li je budžet vašeg odeljenja (organizacionog dela) adekvatan, da li treba iznajmiti (engl. *leasing*) ili kupiti kancelarijski prostor? Koja je od nekoliko alternativnih investicija najbolja odnosno najrentabilnija, i sa najnižim rizikom u odnosu na vaše potrebe. Ta pitanja u svemu uključuju ekonomske alternative. Živimo u svetu ograničenih resursa. Otuda se često nalazimo u situaciji da biramo između alternativa. Racio je da efikasnije koristite raspoložive ograničene resurse. Primeri u praksi se kreću od jednostavnih ličnih odluka, koje se odnose na par dinara, pa sve do kompleksnih odluka, koje utiču na hiljade ljudi i uključuju desetine i stotine miliona dinara. Da li treba da se pretplatite na Poslovni nedeljnik, ili trebate da koristite bibliotečki primerak, ili što je još češći slučaj na žalost u Srbiji i Crnoj Gori bar do sada, da vam ne trebaju nikakve poslovne informacije?

Dilema je da li kao poslovni rukovodioci trebate da locirate novo postrojenje u blizini postojećih objekata ili negde drugde? Ponekad su odgovori veoma složeni. Po svojoj prirodi, svrha i bazični cilj računovodstva je da pomogne u odgovoru na takva osnovna pitanja. Savremeno računovodstvo mora da pomogne u donošenju zdravih ekonomskih odnosno poslovno finansijskih odluka. Retko, skoro nikada, se ne donosi značajna ekonomska odluka, koja u svom donošenju vitalno ne zavisi od ispravnih računovodstvenih informacija. Računovodstvo je moderni jezik ekonomske aktivnosti. Bilo koja savremena poslovna organizacija koja zarađuje ili troši novac, bez obzira na veličinu ili tip delatnosti, mora se oslanjati na računovodstvo radi efektivnog i efikasnog poslovnog upravljanja.

Sledstveno tome, savremeno računovodstvo u svetu posebno u Sjedinjenim američkim državama (SAD), razvilo se kao prirodni i logični odgovor na potrebu za pravim informacijama, koja se uz odgovarajuće pretpostavke mogu iskoristiti za kreiranje poslovno finansijskih odluka koje uključuju ekonomske alternative. Selekcija jedne alternative može dovesti do, odnosno izazvati dodatne odluke. Nameće se nužnost i potrebe za izborom između novih alternativa. Na primer, odluka da se proizvodi mali elektronski džepni kalkulator, može zahtevati sledeće dodatne izbore. Da li trebamo da koristimo svetlosno emitujuće diode (engl. *LED*), ili

---

1. Šire u Matulich S., Heitger, L. E. (1980). *Finansijsko računovodstvo. Financial Accounting*. New York: McGraw-Hill Book Company.

pokazivači sa tečnim kristalom (LCD)? Da li ekrane treba proizvoditi ili kupiti, što je u nasim uslovima jednostavno rešiva dilema-vesti. Sopstvena proizvodnja uvek zahteva ulaganja u novu opremu, dok bi nabavka (uvoz) svaki računar poskupela i tako dalje. Da li treba koristiti automatizovane mašine, da bi se spojila pojedinačna kutija ili unutrašnji sastav, koji bi mogao biti sačinjen iz više delova koji zahtevaju ručno sastavljanje? Da li je firma zainteresovana za tržište velikog obima sa niskim cenama i mnogo konkurencije? Često se traže ograničenije tržišta za savršenije naučne modele? Kako proizvod treba prodavati, pita se služba marketinga? Koji medijum za oglašavanje i reklamnu kampanju treba upotrebiti? Kao što se vidi lista pitanja je beskrajna. Često izgleda da pokušaji da se odgovore mogu izgledati besplodni. No, savremena svetska računovodstvena nauka i njena efikasna primena u praksi može pružiti takve kvalitetne informacije. Računovodstvo omogućava sva ona merenja koja su potrebna da se integriše kompleks varijabli u rešavanju ekonomskih problema, na način kako su prethodno definisani.

Osnovna svrha ove analize je da nas upozna sa savremenim računovodstvom u funkciji poslovno finansijskog odlučivanja. Polazište su neke od definicija računovodstva, i opisa njegovih osnovnih karakteristika. Sledi pregled razvoja računovodstva i analiza okruženja u kome deluje računovodstvo u savremenim svetskim uslovima. Uz to želimo da ukažemo na računovodstvenu profesiju i nekim od organizacija, koje su bitno uticale na uobličavanje savremene misli o računovodstvu u tržišnim privredama. Predmet analize će na kraju biti vrste poslovne aktivnosti i organizacije kojima služi računovodstvo. Usmerićemo se na različite donosioce poslovno finansijskih odluka, za koje se pripremaju računovodstvene informacije.

Računovodstvo je izuzetno obimna disciplina. Zbog toga pokušaj bilo kakve uprošćene definicije teži ka nepotpunosti. Ipak definicije ma koliko nepotpune, mogu da posluže kao zgodna polazna tačka. Tako se u jednoj od najčešće korišćenih i prihvaćenih odrednica ukazuje da je:² *Računovodstvo je umetnost i veština beleženja, klasifikovanja i sumiranja na određeni način i u novčanim izrazima, svih transakcija i poslovnih događaja. Minimalni je zahtev da su to promene koje su u određenom delu finansijske karaktera (prirode), što omogućava interpretaciju rezultata na toj osnovi.*

Prethodna definicija znači da je računovodstvo praksa poslovnog informisanja na osnovu raspoloživih informacija, tek kada je ekonomski događaj merljiv u finansijskim izrazima. To jest kada se odigrava poslovna transakcija. Potom se obrađena informacija klasifikuje prema tome određenom kriterijumu. Da li transakcija utiče i na koji način na poziciju gotovine, zemljište, obaveze, deonice, itd. Veliki i uz to rastući broj opisanih transakcija generiraju sve veću količinu finansijskih podataka. Zbog toga je potrebno svaku računovodstvenu informaciju uobličiti prema zahtevima poslovno finansijske funkcije. To znači da zbirni pregledi računovodstvenih informacija, moraju biti po formi i funkciji u obliku takvih izveštaja, koji služe specifičnoj svrhi donošenja poslovno finansijskih odluka.

Registrowanje, klasifikovanje i sumiranje računovodstvenih i poslovno finansijskih transakcija, zahteva da moraju biti merene u novčanim iznosima. Najzad, rezultat računovodstvenih informacija uključuje komuniciranje sa i objašnjavanje informacije donosiocima poslovnih odluka. Bez toga računovodstvo gubi svoju osnovnu funkciju, kao informaciona podloga u procesu poslovno finansijskog upravljanja. Da bi postiglo i ostvarilo sve prethodno navedeno, savremeno računovodstvo se mora bazirati na pravilima i standardima, koje razumeju i shvata-

---

² Šire u izdanju specijalnog Biltena za računovodstvenu terminologiju, Američki institut javnih računovođa, American Institute of Public Accountants (1953). *Accounting Terminology Bulletin No. 1*-Review and Resume, New York: AICPA. 1.

ju korisnici finansijskih informacija. Naredna odrednica na primer navodi da je:³ *Računovodstvo proces identifikovanja, merenja i komuniciranja sa računovodstvenim informacijama, da bi se donosiocima odluka omogućilo prosuđivanje i odlučivanje na osnovu istih.* Kao što se može zaključiti na osnovu prethodnog, savremena definicija računovodstva sve manje naglašavaju aspekte izolovane obrade informacija. U fokusu su računovodstveni i poslovno finansijski aspekti donošenja odluka. Finansijske odluke i kvantifikovani sudovi potrebni su da bi se identifikovale, merile i komunicirale računovodstvene informacije. To važi u istoj meri, kao što su potrebne vrednosni sudovi da bi se interpretirale i koristile informacije, sa ciljem dobijanja kvalitetnih mikro ekonomskih odluka.

Druga definicija koju smo naveli, više naglašava računovodstvo kao nauku donošenja odluka. Pošto prva posmatra ovu oblast jednom vrstom umetnosti. Svakako da je savremeno računovodstvo umetnost u delu u kom zahteva prosuđivanje, uvid i talenat razvijen kroz intenzivno proučavanje. Da je računovodstvo nauka, važi samo u obimu u kome je rigorozna disciplina. U meri u kojoj se bavi merenjima i u vezi je sa ostalim ekonomskim naučnim disciplinama, kao što su na primer statistika i ekonometrija, itd. U praksi je već dugo prisutna stara zabluda. Mnogi ne prave razliku između knjigovodstva i računovodstva. Jednostavno formulisano, knjigovodstvo je dnevno beleženja poslovnih podataka. Generalno bi se moglo zaključiti da je rutinski posao činovničke prirode. Knjigovođe obično za svoj posao trebaju samo rudimentarno računovodstveno znanje. To im omogućuje da obavljaju svoje svakodnevne zadatke. Istini za volju mnoge od navedenih poslova bi mogli automatski obavljati računari. Na drugom polu se nalaze računovođe. Po svom profilu to mora biti kadar kvalifikovan za analizu i interpretaciju mnogih složenih ekonomskih događaja. Moraju biti osposobljeni da blisko sarađuju i koordiniraju sa finansijskim analitičarima u rukovodiocima, da pružaju finansijske savete, osmišljavajući savremene sisteme poslovnog upravljanja.

4. OSNOVNE KARAKTERISTIKE MODERNOG RAČUNOVODSTVA

Da bi bilo korisno donosiocima poslovnih odluka, savremeno računovodstvo mora posedovati najmanje tri osnovne karakteristike:

- relevantnost;
- pravovremenost;
- tačnost.

(i) Relevantnost

Prva karakteristika savremenog računovodstva podrazumeva da računovodstvene informacije moraju biti vezane za specifičan problem ili aktuelnu mikro finansijsku odluku. Na primer, informacija o kretanju troškova materijala može biti relevantna za analitičara koji prati i kontroliše kretanje troškove proizvodnje. Verovatno neće biti od jednake važnosti za finansijske investitore na berzama, koji se suočavaju sa odlukom-da li da rizikuju ili ne svoj novac ulažući ga u datu firmu. Za berzanske investitore mnogo su značajniji podaci o kretanju ukupnog profita,

---

³ Američko udruženje za računovodstvo, Izveštaj o osnovnoj teoriji računovodstva, American Accounting Association (1966). *A Statement of Basic Accounting Theory*. Evanston, Ill.: AAA. 1.

mada bi ista ili slična informacija bila od male vrednosti za tehničkog direktora. Zbog toga računovodstvo mora biti osposobljeno da u svojim izveštajima prezentira na taj način upakovane ekonomske informacije, koje istovremeno mogu da služe mnoštvu različitih namena.

(ii) Pravovremenost

Zahtev pravovremenosti vezan je za nužnu aktuelnost računovodstvenih informacija. Mnogi vrste informacija gube vrednost veoma brzo. Posebno su finansijske informacije osetljive sa proticanjem vremena, jer postaju irelevantne. Primer je prošlonedeljna kamatna stopa ili devizni kurs, koji mogu biti od male vrednosti finansijskom rukovodiocu, koji mora ove nedelje da uzme novac na zajam od banke ili poverilaca. Razlog su česte promene kamatnih stopa i slično. Podaci o kretanju zarade i profita (rentabilnosti) određenog posla, mogu pomoći investitorima u deonice da se odluče, da li da ulaze ili ne ulaze u taj posao. Ukoliko je informacija stara, investitor neće doneti promišljenu investicionu odluku. Često je značajnije posedovati odmah aproksimativnu finansijsku informaciju, nego imati preciznu informaciju kasnije kada uopšte nije potrebna. Dilema sa kojom se suočava savremena računovodstvena praksa je, da se određeni stepen preciznosti veći ili manji uvek mora žrtvovati, da bi se postiglo pravovremeno izveštavanje o relevantnim informacijama.

(iii) Tačnost

Glavni uslov za pravovremene i relevantne računovodstvene informacije jeste tačnost. Veoma je značajno razlikovati tačnost i preciznost, što će se videti na narednom primeru. Često se u javnosti može čuti podatak da je određena firma prošle godine zaradila 100 miliona dolara od izvoza. To može biti tačna informacija, mada precizno iskazan iznos izvoznih prihoda može biti 100.236.500 dolara. Na drugoj strani izveštaj o prihodima od 102.455.234 dinara može izgledati veoma preciznim. No informacija nema nikakvu vrednost, s obzirom da je iznos stvarnih prihoda 56.000.000. dinara.

Široko je raširena zabluda, da su računovodstvene informacije automatski i uvek tačne do poslednje pare. Nepobitno je da računovodstvene informacije u sebi uvek sadrže određeni stepen procene i aproksimacije. U okviru nametnutih ograničenja metodima merenja i primenjenim standardima, proizvedena računovodstvena informacija treba postepeno da odslikava informacije. Kako se karakteristike relevantnosti, pravovremenosti i tačnosti postižu u računovodstvu?

5. KRATAK OSVRT NA ISTORIJSKI RAZVOJ RAČUNOVODSTVA

Da bi stekli određeni uvidu ovo pitanje analiziraćemo razvoj računovodstva, koje služi poslovnom okruženju u kome deluje i koje odgovara potrebama korisnika koje opslužuje.

Računovodstvo se razvilo tokom dugog perioda vremena, kao odgovor na potrebe donosioca poslovnih odluka za informacijama u privredi i u vladi. Donosioci poslovnih odluka (rukovodioci) deluju u kompleksnom ekonomskom okruženju, koje se stalno dinamički menja. Informacione potrebe donosioca odluka zajedno sa okruženjem, kao i savremeno računovodstvo moraju se stalno adaptirati, da bi zadovoljili novo nastale potrebe. Računovodstvo je jed-

nako vitalno i dinamično kao i društvo kome služi. Da bi dobro funkcionisalo, mora se adaptirati zahtevima organizacija i promenama moderne tehnologije.

Primer je industrijska revolucija. Učinila je nužnim da računovodstvo pruži informacije o kretanju troškova širokog varijeteta roba, proizvedenih u velikim količinama u velikim preduzećima, koja koriste kompleksnu opremu. U početku je računovodstvo služilo malim preduzećima, koja su sama ručno proizvodila ograničeni broj proizvoda. Danas mnogi vlasnici očekuju, da dobijaju kvartalne izveštaje o poslovanju svojih preduzeća. Da bi obuhvatilo mnogo veći obim informacija, računovodstvo se prvo prilagodilo mehaničkim, zatim električnim i na kraju elektronskim sredstvima za obradu podataka.

Mada se računovodstvo razvijalo da bi zadovoljilo potrebe donosioca poslovnih odluka, veći njegov deo je ostao neizmenjen. Mnogi od današnjih problema su ostali isti kao i oni sa kojima su se sretali donosioci poslovnih odluka u prošlosti. Da bi se bolje razumele savremene računovodstvene aktivnosti i današnje potrebe za finansijskim informacijama, kratko ćemo razmotriti istorijski razvoj računovodstva.

Istorija računovodstva datira unazad iz drevnih vremena Mesopotamije i Egipta, kada je potreba za računovodstvom izazvala razvoj pisma. Drevni kraljevi i vladari kontrolisali su glavninu društvenog bogatstva. Upošljavali su pisare, koji su bili obučeni i vešti u pisanju i beleženju podataka. Pisari su takođe obavljali usluge privatnim građanima, kojima je bila potrebna evidencija o njihovim poslovnim transakcijama. Tako su arheolozi otkrili mnoge drevne glinene tablice sa klinastim pismom. Opisuju takve transakcije, kao što su razmena dve koze za datu količinu pšenice, ili sporazum da se isporuči sledeća žetva žita vojsci. Pisari su beležili te transakcije na glinenim tablicama. Potom bi utiskivali svoj pečat i pekli tablice da bi zaštitili podatke. Pečat je koristio kao uveravanje da je podatak tačan. Mnoge od ovih tablica su netaknuto sačuvane do današnjih dana. Od svog osnivanja sve do četrnaestog veka, računovodstvo nije bilo jasno definisano. Lagano je evoluiralo, kao odziv na potrebe i zahteve privrede, vlade i društva. Tokom XXIV veka je između nezavisnih gradova država Italije cvetala trgovina. Ekonomsko i političko okruženje toga vremena lagano je davalo zamah računovodstvenom sistemu, koji se danas koristi u svetu. Sistem se razvijao tokom Renesanse. Prvi put je formalno opisan u dodatku čuvene knjige o aritmetici i geometriji koju je 1494. godine napisao Franciskanski monah i učenjak Frater Luca Paciolo, prijatelj i savremenik Leonardo da Vincija.⁴ U to vreme je određeni broj činilaca uticao na razvoj računovodstvenih metoda. Crkva i vlada su bile usko povezane. Mnogi građanski zakoni su bili pod snažnim uticajem religijskih verovanja. Na primer, bilo je nezakonito da se plaća ili prima kamata, zbog toga što se u to vreme plaćanje prava korišćenje novca smatralo zelenaštvom. Otuda i nije bilo previše inicijativa da se pozajmljuje novac drugima. Veliki poslovni poduhvati koji su zahtevali ulaganje značajnog kapitala, mogli su se organizovati jedino kroz partnerstvo, u kome su pozivani investitori kao ravnopravni partneri. Trgovac ili zanatlija koji je radio samostalno, brinuo se samo za novac koji je mogao da zaradi. Ipak je sa formiranjem partnerskog odnosa postalo potrebno, da se računovodstveno obuhvataju ne samo profiti zajedničkog poduhvata-ulaganja, već i izdvojeno evidentira ulaganje svakog partnera. Po završetku poduhvata i podeli robe na partnere, prirodno je svaki od njih želeo da povрати svoje prvobitno ulaganje, uvećano za po vlastitoj oceni poštenu udeo u profitu. Dok se početno ulaganje možda i sastojalo od jedne vrste trgovačke robe, često se krajnja raspodela sastojala od zlata i srebra, ili različitih vrsta robe. Zbog toga je bila potrebna odre-

---

⁴ Frater Luca Paciolo (1494). *Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita*. Slobodno preveden naslov je-Obuhvatni pregled aritmetike, geometrije, proporcija i proporcionalnosti.

dena saglasnost o vrednosti roba. Otuda je iskazivanje i merenje poslovnih profita, kao jasan i uočljiv deo vlasnikovih ulaganja, bila veoma rana računovodstvena ideja. Nisu mogli svi partneri u poduhvatu da učestvuju u neposredno i kontrolišu poslovanje.

6. RAČUNOVODSTVO U FUNKCIJI POSLOVNOG IZVEŠTAVANJA

Često se operacija poslovnog poduhvata pretvarala u neku od formi partnerstva sa ostalima. Upravljači su preuzeli ulogu nadzornika, kojima je poverena roba kojom će se trgovati. Nadzorništvo je funkcija obezbeđivanja robe, koju su investitori predali rukovodiocima zajedničkog poslovnog poduhvata. Rukovodioci postaju odgovorni za ispravan rad i poslovanje firme. Uz to odgovaraju za izveštavanje svih partnera o poslovanju. Takav su računovodstveni izveštaj rukovodioci podnosili obično po završetku posla. Funkcija izveštavanja u računovodstvu ima svoje rane korene. Rezultat je odvajanja vlasništva nad sredstvima od procesa poslovnog upravljanja. Mada se računovodstveni sistem koji su koristili u petnaestom veku dalje razvijao, njegove osnovne karakteristike ostale su iste kao u vreme Pacioloa. Sistem koji je preživio skoro pet vekova, netaknut od vremena Renesanse pa sve do vremena kompjutera, stvarno je impresivan. Njegova snaga leži u jednostavnosti, fleksibilnosti, i sposobnosti da izrazi i saopšti izuzetno veliku količinu informacija u veoma kompaktnoj formi, i u njegovoj proverljivosti. Moderno računovodstvo je stvarno postalo poslovni jezik današnjice. Sistem italijanskog računovodstva se proširio na ostale delove Evrope i na ostatak sveta. Upravo je industrijska revolucija donela potrebu za preciznijim i pravovremenim merenjem računovodstvenih podataka. Računovodstvene informacije su značajne ne samo za investitore, već i za rukovodioce koji smatraju takve informacije nezamenljivim u poslovnom upravljanju. Otuda se i računovodstvo dalje razvijalo i poboljšavalo, da bi odgovaralo kako potrebama unutrašnjeg upravljanja tako i zahtevima investitora.

Rast korporacijskog oblika poslovanja usmerio je pažnju na potrebu izveštavanja velikog broja jakih deoničara, koji su često međusobno trgovali svojim deonicama pojedinih korporacija. Potom je takvo trgovanje organizovano u berze deonica. Berze su zahtevale zakonsku i unutrašnju pravnu i poslovnu regulativu. To je za uzvrat dalje uticalo na razvoj računovodstva. Brzi rast železnice u SAD doneo je potrebu za obračunom ogromne imovine. Takođe su to zahtevala velika ulaganja i koja su imala veoma dugi vek trajanja. Donošenje zakonodavstva o porezu na prihod, primoralo je računovođe da pažljivije razmotre svoje metode merenja i iskazivanja prihoda. Razvile su se međunarodne korporacije, kojima je bilo potrebno računovodstvo radi operacija u inostranstvu. Revolucija u elektronskoj obradi podataka je prouzrokovala razvoj velikih računara. Sve to je kao rezultat dalo mnoge promene i nov razvoj savremenih računovodstvenih sistema. Kao što se može zaključiti savremeni uslovi poslovanja su izuzetno različiti u odnosu na one iz petnaestog veka. No ipak je računovodstveni sistem koji je razvio Paciolo, jednostavno je prilagođen da bi služio zahtevima savremenom poslovanju. Nije slučajno da je računovodstvena profesija postigla i zaslužila poštovanje i status kojim raspolaže u savremenim tržišnim privredama. Računovodstveni rad se oduvek karakterisao visokim etičkim nivoom i moralnim standardima. Računovođe kao profesija i struka se tradicionalno su se bavile očuvanjem integriteta finansijskih izveštaja. Poštovanje, integritet, etički standardi, posvećenost da se služi društvu, kao i kompetentnost, profesionalne su karakteristike, koje ljubomorno čuvaju računovođe. Računovođe koje nude javnosti svoje profesionalne usluge moraju u državi u kojoj rade, da zadovolje određene zahteve za kvalifikacijama. Osoba koja zadovoljava sve zahteve, dobija potvrdu odgovarajuće savezne države u SAD, da je ovlašćeni javni

računovođa (engl. certified public accountant-CPA). Ovlašćeni javni računovođe obavljaju mnoge zadatke i poslove, koji se mogu klasifikovati u sledeće grupe: revizija, oporezivanje, usluge upravljačkog savetodavstva. Neke računovodstvene firme obavljaju sve navedene usluge. Druge se ograničavaju na specijalizaciju u samo nekim od ovih oblasti.

7. RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA

Revizija se sastoji od pregleda i ispitivanja finansijskih izveštaja, i testiranje računovodstvenih podataka. Cilj je da se utvrdi da li su se sledili ispravni postupci u pripremi finansijskih izveštaja? Time se osigurava da su izveštaji ispravni i da ne obmanjuju. Finansijski izveštaji jesu računovodstveni izveštaji koje izdaje privreda, da bi opisala svoje finansijske odnose i rezultate svoga rada. Nasuprot popularnom mišljenju, tipična revizija nije namerena da otkrije namernu pljačku, mada se ponekad revizije sprovode i u te svrhe. Nasuprot tome, funkcija revizije je da verifikira da su transakcije obuhvaćene na odgovarajući način, tako da su izveštaji koji su pripremljeni na osnovu tih podataka kompletni i pošteno predstavljaju finansijske odnose firme.

Ovlašćeni javni računovođe koji pružaju usluge revizije nezavisni su praktičari. Oni ne mogu imati finansijske interese u firmama čije finansijske izveštaju revidiraju, zbog toga što su njihovi izveštaji o reviziji namenjeni javnosti. Oni izvode tako svoja ispitivanja, da mogu da izraze mišljenje o poštenju i adekvatnosti finansijskih izveštaja. Mišljenje ovlašćenog javnog računovođe veoma je važan deo finansijskih izveštaja. Zakonom je propisana revizija za mnoge kompanije, čije se deonice javno kupuju ili prodaju. Mišljenje ovlašćenog javnog računovođe visoko je poštovano i jako pouzdano, pošto pojedinci izvan privrede nemaju drugi način da odrede, da li su finansijski izveštaji koje nudi privredni subjekti poštenu i pouzdani.

(i) Računovodstvo i poreske savetodavne usluge - konsalting

Poreske usluge konstituišu značajan deo funkcija ovlašćenog javnog računovođe, pošto skoro sve korporacije i pojedinci jesu subjekti oporezivanja lokalnih, federalnih i lokalnih vlada.

Firma ovlašćenog javnog računovođe (engl. CPA) ne samo da pomaže u pripremi poreskih prijavi, već takođe obavlja poresko istraživanje i planiranje. Klijenti firme mogu da izbegnu obavljanje poslovne aktivnosti na način koji bi mogao imati nepoželjne poreske konsekvence. Pošto su federalni poreski zakoni u SAD izuzetno kompleksni, mnoge poslovne aktivnosti i pojedinci se oslanjaju na ovlašćene javne računovođe specijalizovane za oporezivanje, da bi osigurali saglasnost sa poreskim zakonima. U isto vreme računovođe minimiziraju njihov poreski teret. Navedene usluge mogu predstavljati značajan deo rada računovodstvenih firmi. Takve usluge uključuju davanje saveta i učestvovanje u skoro svakom aspektu poslovne aktivnosti. Privredni subjekti mogu tražiti pomoć od ovlašćenih javnih računovođa, kada njihovo osoblje nema dovoljno vremena, ili nije dovoljno stručno da radi na posebnom problemu. Neke opšte savetodavne usluge uključuju razvoj i implementaciju kompjuterskih računovodstvenih sistema, razvoj sistema za upravljanje tako važnim poslovnim resursima, kao što su trgovinska roba ili oprema, razvoj planova za jačanje zainteresovanosti i motivisanosti zaposlenih, slično. Ovlašćena računovodstvena firma obično je veoma bliska sa svojim klijentima. Često može dati savet i ekspertizu na efikasan i brz način, da bi pomogla rukovodiocima da donesu odgovarajuće poslovne odluke. U takvim firmama su veoma značajni i poslovno finansijski analitičari i konsultanti koji timski rade sa računovođama i sami dobro poznajući brojne računovodstvene metode.

8. RAČUNOVODSTVENO IZVEŠTAVANJE ZA POSLOVNO FINANSIJSKO ODLUČIVANJE

Računovodstvena informacija se prenosi pomoću izveštaja. U praksi se koristi širok dijapazon ovih izveštaja. Ipak se svi računovodstveni izveštaji mogu klasifikovati prema svojoj nameni u dve kategorije: interni izveštaji i eksterni izveštaji.

Takozvani interni računovodstveni izveštaji odnose se, obzirom da su orijentisani na specifične informacione potrebe rukovodilaca, na unutrašnje informisanje. Tipična računovodstvena upravljačka informacija obuhvata takve funkcije, kao što su planiranje, kontrola, koordinacija operacija i odluke koje su potrebne za unutrašnje upravljanje u firmama.

Upravljački računovodstveni izveštaji su tipično detaljniji od eksternih izveštaja. Često se više bave segmentima organizacije, nego celim privrednim subjektom-firmom. Upravljačko računovodstvo sve više dolazi u prvi plan u okviru savremenih trendova.⁵

Eksterni izveštaji uobičajeno se nazivaju finansijsko računovodstveni izveštaji. Po svojoj prirodi su opštiji od internih izveštaja, stoga što opslužuju širi dijapazon informacionih potreba korisnika informacija organizacije koja podnosi izveštaj. To su investitori, zajmodavci, i vlasnici kompanija. Izveštaji finansijskog računovodstva su uniformniji i kondenzovaniji od izveštaja upravljačkog računovodstva. Razlog je što se izveštajni oblici finansijskog računovodstva koriste za mnogo širi spektar odluka.

Sve organizacije u savremenim tržišnim privredama trebaju informacije koje nudi finansijsko upravljačko računovodstvo, da bi merile svoje poslovne performanse i da bi rukovodile svojim poslovanjem. Uz to sve organizacije moraju pripremiti eksterne izveštaje o radu svojih rukovodilaca i o ostvarenim rezultatima u poslovnoj organizaciji. Navedeni trendovi savremenog računovodstva pre svega u SAD kao vodećoj zemlji po teoriji i praksi, u velikoj meri utiču na kretanja u ostalim vodećim tržišnim privredama. Sa značajnom izvesnošću se može očekivati, da će sve više kao potreban i prihvatljiv način gledanja biti i prisutni u našoj teoriji i praksi računovodstva i na takvom računovodstvu oslonjenih poslovnih finansijska.

9. KLJUČNI TERMINI⁶

Eksterni izveštaji - *external reports* - Finansijski računovodstveni izveštaji sačinjeni prvenstveno za korisnike računovodstvenih informacija van poslovne organizacije.

Godišnji izveštaj - *annual report* - 1. Godišnji izveštaj pravnog lica sadrži finansijske iskaze i prateće note koje sumarno prikazuju finansijske aktivnosti entiteta tokom prethodne godine i

---

⁵ Videti odličan univerzitetski udžbenik Heitger L., Matulich S. (1980). *Managerial Accounting*. New York: McGraw-Hill.

⁶ Ovaj rečnik pojmova na kraju svake glave – odnosno ključnih termina je napisan na engleskom jeziku ona-ko kako ga koriste Odbor za međunarodne računovodstvene standarde – International Accounting Standards Board (IASB), Američki institut ovlašćenih javnih računovođa – American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), Međunarodna federacija računovođa – International Federation of Accountants (IFAC) i Međunarodni institut internih revizora – The Institute of Internal Auditors (IIA) kao i regulatorna tela Evropske unije u oblasti računovodstva. Svi termini su navedeni prema: Ljutić, B.Ž., Bošnjak J.D. (1995). *Rečnik računovodstvenih termina. Englesko-srpski. Dictionary of Accounting Terms: English-Serbian*. Beograd: Panda Graf, ISBN 86-7094-001-5. <http://ljutic.in.rs/index.php?str=knjigedetalj.php&robaId=99907>

bilo kakve značajne planove za budućnost. 2. Izveštaj koji neki poslovni subjekat sačinjava i dostavlja svojim vlasnicima na kraju svakog računovodstvenog perioda. Godišnji izveštaji obuhvataju celokupan sklop finansijskih iskaza.

Izveštaj – *report*. Prikazati, izveštaj, podneti izveštaj, izvestiti.

Računovodstvo – *accounting* - 1. Pravila i metodi na osnovu kojih se prikupljaju, evidentiraju, zbirno iskazuju u obliku izveštaja nazvanih finansijskim iskazima (*Vid. financial statements*). Računovodstvo se često navodi kao jezik biznisa. 2. Praksa pružanja finansijskih informacija donosiocima odluka, uključiv i merenje i dostavljanje takvih informacija, kao i njihovu analizu i tumačenje. 3. Proces prikupljanja, skladištenja, interpretiranja i diseminacije ekonomske informacije koji omogućava korisnicima informacija da donose informisane sudove i odluke.

Računovodstvo kao informacioni sistem - *accounting as an information system* - Računovodstvo je informacioni sistem koji kumulira, beleži, evidentira, klasifikuje, sumarno prikazuje i izveštava o komercijalno-poslovnim transakcijama, sa osnovnim ciljem da potencijalnim i stvarnim korisnicima finansijskih informacija prikaže finansijsku kondiciju-snagu-poziciju privrednog subjekta, odnosno poslovnog entiteta. Ove informacije koje nam pruža savremeno, tržišno orijentisano računovodstvo, sadržane su u standardizovanoj formi računovodstvenih finansijskih iskaza. Potom se informacije sadržane u iskazima prenose i sa njima se slobodno komunicira sa onim menadžerima koji donose poslovne odluke i upravljaju preduzećima, firmi čiji su finansijski iskazi predmet naše pažnje. Knjigovodstvo kao uži okvir i stvarno značajno manji deo teorije, metodologije i prakse računovodstva je deo ovog složenog sistema. Bavi se poslovima knjigovodstvene evidencije velikoj broja poslovnih transakcija.

10. KLJUČNE TAČKE

Računovodstvo je izuzetno podesna informaciona osnova i izvor bazičnih podataka za donošenje poslovnih odluka, posebno u finansijskom menadžmentu.

Moderno računovodstvo u svetu posebno u SAD razvilo se u prirodni i logični odgovor na potrebe za pravim informacijama. Na toj osnovi je moguće kreirati finansijske odluke, koje vam omogućavaju izbor između ekonomskih alternativa;

Računovodstvo je umetnost i veština beleženja, klasifikovanja i sumiranja na određeni način i u novčanim izrazima, svih transakcija i poslovnih događaja. Minimalni je zahtev da su to promene koje su u određenom delu finansijskog karaktera (prirode), što omogućava interpretaciju rezultata na toj osnovi;

Računovodstvo se bavi registrovanjem, klasifikovanjem i sumiranjem računovodstvenih i poslovno finansijskih transakcija koje se mere u novčanim iznosima;

Da bi računovodstvo funkcionisalo nužan je zahtev stabilnost nacionalne valute, jer je osnovna pretpostavka *koncept istorijskog troška*;

Bitna osobina računovodstva je komuniciranje informacija koje proizvodi, jer je to njegov osnovni zadatak. Zbog toga je potrebno shvatiti da su finansije za menadžere samo onoliko dobre koliko su dobre, pouzdane, blagovremene i tačne računovodstvene informacije;

Osnovne karakteristike modernog računovodstva su relevantnost, pravovremenost i tačnost, ukoliko ih ne poseduje u potpunosti više nije računovodstvo već samo beskoristan posao;

Računovodstvo je povezano i sa revizijom finansijskih iskaza, poreskim savetodavstvom, menadžment konsaltingom, itd.;

Ipak, vodite računa da je glavni i osnovni zadatak modernog računovodstva da “proizvodi” informacije koje služe kao baza za pouzdano poslovne odlučivanje u finansijskom menadžmentu.

11. PRIMENA PRINCIPA

1. Da li smatrate da je računovodstvo korisno u procesu donošenja poslovnih odluka i u kojoj meri ? Objasnite svoje tvrdnje.
2. Kakve su veze između računovodstva i finansijskog menadžmenta?
3. Kako bi ste odredili moderno računovodstvo?
4. Koje su osnovne osobine modernog računovodstva u funkciji poslovnog odlučivanja?
5. Koju ulogu ima računovodstvo u procesu poslovnog izveštavanja?
6. Šta je revizija, poreski konsalting?

12. ODABRANA LITERATURA

1. Greener M. (1978). *The Penguin Dictionary of Commerce*. Harmondsworth: Penguin Books Ltd.
2. Greenwald D., and Associates (1973). *Dictionary of Modern Economics*. Second Edition. New York: The McGraw-Hill.
3. Ristić Ž., Ljutić B. Ž. (1990). *Finansije preduzeća: Teorija i politika poslovnog finansiranja*. Beograd: Savremena administracija.
4. Van Horne J. C. (1986). *Fundamentals of Financial Management*. London: Prentice Hall International.